

บทที่ 3

การพัฒนาเครือข่ายผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ

การศึกษาวิจัยตามโครงการ “การพัฒนาเครือข่ายการตรวจแนะนำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐเพื่อขยายผลเป็นคณะผู้ตรวจประเมินหน่วยงานภาครัฐ และคณะผู้ตรวจประจำจังหวัด” มีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อพัฒนาเครือข่ายการตรวจแนะนำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อขยายผลเป็นคณะผู้ตรวจประเมินหน่วยงานภาครัฐ และคณะผู้ตรวจประจำจังหวัดเพื่อให้หน่วยงานของรัฐมีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และมีศักยภาพที่จะเป็นผู้ตรวจประเมินหน่วยงานภาครัฐ และเพื่อพัฒนาระบบและกลไกของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการที่เอื้อต่อการสร้างความเชื่อมั่นและการดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

ดังนั้น ในการดำเนินการตามโครงการ จึงมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐเพื่อไปเป็นผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการและมีทักษะในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะเป็นการช่วยพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 สำหรับตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่ได้เข้ารับการประชุมสัมมนาตามโครงการนี้ ได้กำหนดเป้าหมายไว้จำนวน 266 คน โดยแยกตัวแทนหน่วยงานภาครัฐทั่วประเทศ 240 คน และกลุ่มผู้ตรวจและผู้ช่วยผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีจำนวน 26 คน โดยใช้วิธีการประชุมสัมมนาร่วมกันจำนวน 9 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนทั้งสิ้น 220 คน คิดเป็นร้อยละ 82.71 (ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐเข้าร่วมประชุมจำนวน 203 คน กลุ่มผู้ตรวจและผู้ช่วยผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีเข้าร่วมประชุมจำนวน 17 คน) โดยมีผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การพัฒนาเครือข่ายผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ

ในที่นี้จะกล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาเครือข่ายผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารในระดับจังหวัดและในระดับภูมิภาค โดยมีประเด็นจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ 3 ประการ คือ

1. หลักการเสริมสร้างความรู้และทักษะแก่บุคลากร
2. วิธีการพัฒนาผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ
3. ผลการพัฒนาความรู้และทักษะการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการของเครือข่ายผู้ตรวจประเมิน

1. หลักการเสริมสร้างความรู้และทักษะแก่บุคลากร การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้และทักษะที่สำคัญ ได้แก่

- 1) การเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ
- 2) การพัฒนาทักษะด้านการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ
- 3) การเสริมสร้างความรู้ด้านการพัฒนาเครือข่ายผู้ตรวจประเมินและความรู้ด้านเครือข่ายทางสังคม

โดยการเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะทั้ง 3 ประการนั้น คณะผู้วิจัยและวิทยากรจากสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้บรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาและบทบัญญัติของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยเฉพาะการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 9 และการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารอย่างน้อยตามมาตรา 9 เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดู มีการอธิบายชี้แจงว่า ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9 (1)-(8) นั้น น่าจะมีข้อมูลอะไรเพิ่มเติม จากคู่มือการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ และข้อมูลที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดให้มีไว้ ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ได้แก่ ข้อมูลด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ประกาศประกวดราคา ประกาศสอบราคา และสรุปผลการจัดซื้อจัดจ้างในรอบเดือนตามแบบ สขร. 1

ส่วนการให้ความรู้ด้านการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการนั้นมีการแนะนำในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดสถานที่ตั้งของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ การจัดความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ของศูนย์ข้อมูลข่าวสาร การมอบหมายหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดศูนย์ข้อมูลข่าวสาร การกำหนดระเบียบและหลักเกณฑ์การให้บริการของศูนย์ข้อมูลข่าวสาร การจัดข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9 และการจัดทำดัชนีแสดงข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

ในด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดในการประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการนั้น มุ่งเน้นการศึกษาเกณฑ์มาตรฐานการตรวจประเมิน การใช้ตัวชี้วัดในการประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ เช่น การตรวจสอบสถานที่ตั้งของศูนย์ข้อมูลข่าวสาร การจัดทำดัชนี การจัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวก การจัดข้อมูลที่ถูกต้องตามกฎหมายลงในแฟ้มข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น รวมทั้งการเสริมสร้างความรู้ด้านการพัฒนาเครือข่ายบุคคลและเครือข่ายด้านข้อมูลข่าวสารของศูนย์ข้อมูลข่าวสารว่า ปัจจุบันมีช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้น การที่จะพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริงและการก้าวให้ทันกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยหน่วยงานอาจมีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารแล้วเผยแพร่ในช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น ทางระบบอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ของหน่วยงาน เป็นต้น

2. วิธีการพัฒนาผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเจ้าหน้าที่ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อเป็นผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการในระดับจังหวัดและในระดับภูมิภาค โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) การประชุมกลุ่มย่อย (focus group) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นในภูมิภาคต่างๆ โดยมีการจัดประชุมสัมมนาพร้อมกันจำนวน 8 ครั้ง ในพื้นที่ 4 ภูมิภาคๆ ละ 2 ครั้ง เฉลี่ยครั้งละ 25 คน (จากแผนที่กำหนดไว้ 30 คน) รวมจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ 203 คน

โดยผลการศึกษาพบว่า บุคลากรหรือตัวแทนหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความสนใจรับฟัง และซักถามข้อมูลการจัดตั้งและตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก โดยเฉพาะในประเด็นการจัดระบบข้อมูลตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ มาตรา 9 (1)-(8) รวมทั้งข้อมูลในส่วนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการจัดให้มีเพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูตามกฎหมาย

2) การศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากตัวแทนเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน ณ หน่วยงานที่มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยคณะผู้วิจัยได้เดินทางไปศึกษาการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ กระบวนการดำเนินการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ และการพัฒนาปรับปรุงศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ ในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น จังหวัดปทุมธานี นนทบุรี นครปฐม เชียงราย และกรุงเทพมหานคร เพื่อทราบถึงแนวทางการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารทั้งข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนด ข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลสาธารณะ รวมทั้งการส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชน

โดยผลการดำเนินการพบว่า เจ้าหน้าที่ที่ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานนั้น ๆ ได้รับความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น สามารถรู้จักและนำข้อมูลข่าวสารมาจัดแสดง ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการเพิ่มเติมได้ รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบการให้บริการแก่ประชาชนที่มาขอข้อมูล ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานได้

3) การศึกษาดูงาน ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ ที่มีลักษณะและรูปแบบการดำเนินงานของศูนย์ข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคณะผู้วิจัยได้คัดเลือกหน่วยงานในพื้นที่ต่าง ๆ จำนวน 8 แห่ง ได้แก่

(1) ภาคเหนือตอนบน ได้แก่ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

(2) ภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานที่ดินจังหวัดนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

(3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดอุดรธานี

(4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้แก่ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ โรงพยาบาลสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

(5) ภาคกลาง ได้แก่ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดชลบุรี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

(6) กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

(7) ภาคใต้ตอนบน ได้แก่ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

(8) ภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานขนส่งจังหวัดสงขลา

โดยหน่วยงานทั้ง 8 แห่งนั้นมีรูปแบบและลักษณะการจัดการศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการที่ดี คือ

1) มีสถานที่ คือ มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการที่สามารถพบเห็นได้ง่าย สวยงาม มีความเป็นสัดส่วน และสะดวกต่อการเข้าไปตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร

2) มีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ระบบคอมพิวเตอร์ประจำศูนย์ข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม

3) มีระบบและขั้นตอนการให้บริการข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน

4) มีการจัดเจ้าหน้าที่ดูแลหรือประจำศูนย์ข้อมูลข่าวสาร

5) มีข้อมูลข่าวสารของราชการตามที่กฎหมายกำหนด โดยสามารถแยกเป็นแฟ้มตามมาตรา 9 (1)-(8) และมีข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรและประชาชนทั่วไป

6) มีการจัดทำสถิติผู้มาขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารและมีการจัดทำดัชนีรายการข้อมูลข่าวสารได้อย่างเหมาะสม

7) มีการขยายกิจกรรมและช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังช่องทางการเผยแพร่อื่น ๆ เช่น ทางเว็บไซต์ของหน่วยงาน วารสาร รายวิทยุของหน่วยงาน มีการจัดกิจกรรมอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

8) มีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารให้เป็นศูนย์ข้อมูลความรู้ของหน่วยงาน และมีการจัดการความรู้ของหน่วยงาน โดยการนำข้อมูล ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากิจกรรม/โครงการของหน่วยงาน

9) มีระบบการป้องกันความปลอดภัยของข้อมูลข่าวสาร และมีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดเก็บ รักษาและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของราชการ

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงกำหนดให้ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ที่เข้าร่วมการประชุมสัมมนา ได้ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และฝึกตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการหน่วยงานดังกล่าว ซึ่งเป็นการเพิ่มความรู้และทักษะในการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ รวมทั้งการทดลองตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยให้ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐได้ทดลองประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการตามแบบประเมินที่กำหนดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรเหล่านี้ให้สามารถเป็นผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารในระดับจังหวัดในอนาคต

4) การประชุมเชิงวิชาการร่วมกับผู้ตรวจและผู้ช่วยผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี จำนวน 17 คน เพื่อทราบถึงแนวทางการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ การวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะเป็นการพัฒนาตัวแทนหน่วยงานภาครัฐให้สามารถเป็นผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารในระดับจังหวัดแล้ว ประเด็นสำคัญประการหนึ่ง คือ เกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดในการติดตามตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ ที่จำเป็นต้องอาศัยทักษะและประสบการณ์ของผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการติดตามประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ ซึ่งการประชุมดังกล่าว ได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดในการประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริง ดังนั้น จึงเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเพื่อนำไปเป็นเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดในการตรวจศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการต่อไป โดยจะกล่าวถึงเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัด รวมทั้งวิธีการตรวจประเมินในบทที่ 4 สืบไป

3. ผลการพัฒนาความรู้และทักษะการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ

จากการดำเนินการในขั้นต้นดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การพัฒนาเจ้าหน้าที่ตัวแทนหน่วยงานของรัฐเพื่อเป็นผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการนั้น มีขั้นตอนและกระบวนการที่หลากหลาย ดังนั้นในที่นี้จะกล่าวถึงผลการพัฒนาความรู้และทักษะการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยพิจารณาจากการประเมินความรู้ทางวิชาการจากแบบทดสอบก่อน (Pre-test) และหลังการอบรมสัมมนา (Post-test) ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการจำนวน 30 ข้อ โดยให้ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐผู้เข้ารับการประชุมอบรมสัมมนา จำนวน 203 คน (ยกเว้นผู้ตรวจและผู้ช่วยผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจประเมิน) เลือกตอบแบบใช่ กับ ไม่ใช่ เพื่อจะทำให้ทราบว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการหรือไม่ อย่างไรก็ตาม นอกจากนั้นยังมีการให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ศึกษาประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานทั้ง 8 แห่ง โดยใช้แบบตรวจสอบเชิงประเมิน (แบบ Check List) โดยมีผลการศึกษาดังนี้

3.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์แบบทดสอบความรู้เรื่องพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 การจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ จากแบบทดสอบก่อนการสัมมนา (Pre-test) ที่ได้รับคืนจำนวน 198 ชุด (คิดเป็นร้อยละ 97.53 จาก 203 คน) และแบบทดสอบหลังการสัมมนา (Post-test) จำนวน 181 ชุด (คิดเป็นร้อยละ 89.16 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมอบรมบางรายไม่ได้ส่งแบบ Post-test คืน) ดังนี้

ตารางที่ 3.1
แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ
ก่อนการอบรมสัมมนา (Pre-test) ของตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสารฯ				
1. เจตนาารมณ์และหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.1 พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นกฎหมายที่ส่งเสริมสิทธิการรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน	196	99.0	2	1.0
1.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสามารถกระทำได้ตามบทบัญญัติแห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ	188	95.0	10	5.0
1.3 หน่วยงานของรัฐจะต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการโดยไม่มีข้อยกเว้น	180	90.9	18	9.1
1.4 หน่วยงานของรัฐสามารถไม่เปิดเผยหรือปกปิดข้อมูลที่จะทำให้ประเทศชาติเสียหายหรือมีผลต่อความมั่นคงของประเทศ	186	93.9	12	6.1
2. ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐ				
2.1 มาตรา 9 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีสถานที่สำหรับประชาชนสามารถใช้ค้นคว้า ศึกษาข้อมูลข่าวสารของราชการ	188	95.0	10	5.0
2.2 ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร คือ ห้องสมุดและสถานที่จัดเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานรัฐ	61	30.8	137	69.2
2.3 หน่วยงานของรัฐที่เป็นนิติบุคคลเท่านั้น จะต้องจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ	48	24.2	150	75.8
2.4 หน่วยงานของราชการส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ จะต้องจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารและแสดงข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 และมาตรา 9 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ เท่านั้น	160	80.8	38	19.2

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสารฯ				
3. หน้าที่ของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3.1 ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร มีหน้าที่ในการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารของราชการเท่านั้น	136	68.7	62	31.3
3.2 ศูนย์ข้อมูลข่าวสารจะต้องจัดทำดัชนีหรือบัญชี และสมุดทะเบียนข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ประชาชนสามารถค้นหาข้อมูลข่าวสารได้	188	95.0	10	5.0
3.3 เจ้าหน้าที่ของศูนย์ข้อมูลข่าวสารฯ สามารถให้สำเนาเอกสารต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้มาขอได้	161	81.3	37	18.7
3.4 หน่วยงานของรัฐจะต้องสรุปดัชนีการจัดซื้อ จัดจ้างและงบประมาณต่าง ๆ ให้เป็นแบบ สขร. 1	140	70.7	58	29.3
4. ข้อมูลด้านเอกสารที่ต้องนำมาจัดแสดงไว้ที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ				
4.1 เอกสารผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลต่อเอกชน โดยตรง รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องจะต้องนำมาจัดแสดงไว้ที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	168	85.0	30	15.0
4.2 เอกสารแผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีของหน่วยงาน ไม่ต้องนำมาจัดแสดงไว้ที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	168	85.0	30	15.0
4.3 มติคณะรัฐมนตรีหรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมายจะต้องนำมาจัดแสดงที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	169	85.4	29	14.6
4.4 เอกสารประกาศประกวดราคาและประกาศสอบราคาของหน่วยงานที่หัวหน้าหน่วยงานลงนามแล้วเป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบเป็นเวลา 1 ปี	171	86.4	27	13.6

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสาร				
	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4.5 ข้อมูลข่าวสารภาคบังคับที่หน่วยงานต้องจัดไว้ให้ประชาชน เข้าตรวจสอบ คือ ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 และ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540	186	93.9	12	6.1
4.6 ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 ซึ่งลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ถือว่าเป็นการเปิดเผยต่อสาธารณะแล้ว	183	92.4	15	7.6
5. หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดให้มีศูนย์ข้อมูล ข่าวสารของราชการ				
5.1 การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารจะต้องประกอบด้วยสถานที่ การจัดทำดัชนีข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9 และระเบียบ ในการให้บริการ	181	91.4	17	8.6
5.2 ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร จะต้องมีการปรับปรุงข้อมูลข่าวสาร ให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ	197	99.5	1	0.5
5.3 หน่วยงานของรัฐจัดให้มีศูนย์ข้อมูลจะต้องระบุว่า “ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของ.....(ชื่อหน่วยงาน)”	190	96.0	8	4.0
5.4 หน่วยงานของรัฐจะต้องออกระเบียบว่าด้วยข้อมูล ข่าวสารในการให้บริการแก่ประชาชน	137	69.2	61	30.8
6. ขั้นตอนการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารและการให้บริการ				
6.1 หน่วยงานของรัฐแต่ละแห่งจะต้องมอบหมายให้ หน่วยงานย่อยเพียงหน่วยงานเดียวรับผิดชอบในการ ดำเนินงานของศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	59	29.8	139	70.2
6.2 ศูนย์ข้อมูลข่าวสารต้องกำหนดให้มีแบบฟอร์มคำร้องต่าง ๆ ที่ไม่ขัดแย้งกับกฎหมาย	177	89.4	21	10.6
6.3 เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ควรผ่านการอบรม หรือเป็นผู้ที่มีความรู้กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ	196	99.0	2	1.0

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสารฯ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	6.4 เมื่อประชาชนขอถ่ายสำเนาข้อมูลข่าวสาร เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์จะต้องถ่ายสำเนาเอกสารให้ รวมทั้งการรับรองความถูกต้องของสำเนาดังกล่าวด้วย	156	78.8	42
6.5 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ไม่อนุญาตให้ยืมเอกสารข้อมูลข่าวสารออกไปนอกศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	134	67.7	64	32.3
6.6 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 กำหนดให้การขอตรวจดู / ขอสำเนาข้อมูลข่าวสารของคนต่างด้าวเป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ	155	78.3	43	21.7
6.7 ที่มาของข้อมูลข่าวสารในหน่วยงานของรัฐต้องมาจากบทบัญญัติที่ตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติเท่านั้น	152	76.8	46	23.2
6.8 ประชาชนผู้เข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารจะต้องเป็นคนไทย และไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐ	118	59.6	80	40.4
ผลรวมเฉลี่ยร้อยละ	-	79.6	-	20.4

จากตารางที่ 3.1 ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เข้ารับการอบรมสัมมนา เพื่อพัฒนาเป็นผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารในระดับจังหวัดนั้น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการก่อนการอบรมสัมมนาเฉลี่ยร้อยละ 79.6 ในขณะที่ส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเฉลี่ยร้อยละ 20.4 แสดงให้เห็นว่า ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับที่ดี สามารถที่จะพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารให้ดีขึ้นได้ แต่ขาดความรู้และทักษะในบางประเด็นเท่านั้น เช่น ความรู้เรื่องหน่วยงานนิติบุคคลเท่านั้นที่จะต้องจัดให้มีศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น ดังนั้น การพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐเพื่อไปเป็นผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารนั้น จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจให้มากขึ้น เพื่อจะได้ประเมินได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งสามารถที่จะแนะนำให้หน่วยงานอื่นนำไปปฏิบัติได้

ตารางที่ 3.2 ตารางแสดงผลการประเมินความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ หลังการอบรมสัมมนา (Post-test)

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นกฎหมายที่ส่งเสริมสิทธิการรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน	181	100	-	-
2. การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสามารถกระทำได้ตามบทบัญญัติแห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ	178	98.3	3	1.7
3. หน่วยงานของรัฐจะต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการโดยไม่มีข้อยกเว้น	169	93.4	12	6.6
4. หน่วยงานของรัฐสามารถไม่เปิดเผยหรือปกปิดข้อมูลที่จะทำให้ประเทศชาติเสียหายหรือมีผลต่อความมั่นคงของประเทศ	177	97.8	4	2.2
5. มาตรา 9 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีสถานที่สำหรับประชาชนสามารถใช้ค้นคว้าศึกษาข้อมูลข่าวสารของราชการ	180	99.4	1	0.6
6. ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร คือ ห้องสมุดและสถานที่จัดเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานรัฐ	160	88.4	21	11.6
7. หน่วยงานของรัฐที่เป็นนิติบุคคลเท่านั้น จะต้องจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ	167	92.3	14	7.7
8. หน่วยงานของราชการส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ จะต้องจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารและแสดงข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 และมาตรา 9 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสาร	158	87.3	23	12.7
9. ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร มีหน้าที่ในการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารของราชการเท่านั้น	160	88.4	21	11.6

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
10. ศูนย์ข้อมูลข่าวสารจะต้องจัดทำดัชนีหรือบัญชีและ สมุดทะเบียนข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ประชาชนสามารถ ค้นหาข้อมูลข่าวสารได้	180	99.4	1	0.6
11. เจ้าหน้าที่ของศูนย์ข้อมูลข่าวสารฯ สามารถให้สำเนา เอกสารต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้มาขอได้	167	92.3	14	7.7
12. หน่วยงานของรัฐจะต้องสรุปดัชนีการจัดซื้อ จัดจ้างและ งบประมาณต่าง ๆ ให้เป็นแบบ สขร. 1	173	95.6	8	4.4
13. เอกสารผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลต่อเอกชน โดยตรง รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องจะต้อง นำมาจัดแสดงไว้ที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	177	97.8	4	2.2
14. เอกสารแผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่าย ประจำปีของหน่วยงาน ไม่ต้องนำมาจัดแสดงไว้ที่ศูนย์ ข้อมูลข่าวสาร	171	94.5	10	5.5
15. มติคณะรัฐมนตรีหรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดย กฎหมายจะต้องนำมาจัดแสดงที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	175	96.7	6	3.3
16. เอกสารประกาศประกวดราคาและประกาศสอบราคาของ หน่วยงานที่หัวหน้าหน่วยงานลงนามแล้วเป็นข้อมูล ข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้า ตรวจสอบเป็นเวลา 1 ปี	171	94.5	10	5.5
17. ข้อมูลข่าวสารภาคบังคับที่หน่วยงานต้องจัดไว้ให้ ประชาชนเข้าตรวจสอบ คือ ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 และ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของ ราชการ พ.ศ. 2540	174	96.1	7	3.9

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
18. ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 ซึ่งลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ถือว่าเป็นการเปิดเผยต่อสาธารณะแล้ว	169	93.4	12	6.6
19. การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารจะต้องประกอบด้วยสถานที่ การจัดทำบัตรดัชนี ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9 และระเบียบในการให้บริการ	171	94.5	10	5.5
20. ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร จะต้องมีการปรับปรุงข้อมูลข่าวสารให้ เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ	181	100	-	-
21. หน่วยงานของรัฐจัดให้มีศูนย์ข้อมูลจะต้องระบุว่า “ศูนย์ข้อมูล ข่าวสารของ.....(ชื่อหน่วยงาน)”	177	97.8	4	2.2
22. หน่วยงานของรัฐจะต้องออกระเบียบว่าด้วยข้อมูลข่าวสาร ในการให้บริการแก่ประชาชน	154	85.1	27	14.9
23. หน่วยงานของรัฐแต่ละแห่งจะต้องมอบหมายให้หน่วยงาน ย่อยเพียงหน่วยงานเดียวรับผิดชอบในการดำเนินงานของ ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	150	83.4	31	16.6
24. ศูนย์ข้อมูลข่าวสารต้องกำหนดให้มีแบบฟอร์มคำร้องต่าง ๆ ที่ไม่ขัดแย้งกับกฎหมาย	172	95.0	9	5.0
25. เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ควรผ่านการอบรม หรือเป็นผู้ที่มีความรู้กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ	181	100	-	-
26. เมื่อประชาชนขอถ่ายสำเนาข้อมูลข่าวสาร เจ้าหน้าที่ ประจำศูนย์จะต้องถ่ายสำเนาเอกสารให้รวมทั้งการรับรอง ความถูกต้องของสำเนาดังกล่าวด้วย	156	86.2	25	13.8

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
27. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ไม่อนุญาตให้ยืมเอกสารข้อมูลข่าวสารออกไปนอกศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	155	85.6	26	14.4
28. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 กำหนดให้การขอตรวจดู /ขอสำเนาข้อมูลข่าวสารของคนต่างด้าวเป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ	172	95.0	9	5.0
29. ที่มาของข้อมูลข่าวสารในหน่วยงานของรัฐต้องมาจากบทบัญญัติที่ตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติเท่านั้น	162	89.5	19	10.5
30. ประชาชนผู้เข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารจะต้องเป็นคนไทยและไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐ	166	91.7	15	8.28
รวมเฉลี่ยร้อยละ		93.7		6.3

จากตารางที่ 3.2 ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เข้ารับการอบรมสัมมนาตามโครงการวิจัยในครั้งนี้ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 การจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐเพิ่มขึ้น โดยมีผลการประเมินเฉลี่ยร้อยละ 93.7 เพิ่มขึ้นจากการประเมินก่อนการอบรมสัมมนาร้อยละ 14.3 (จากร้อยละ 79.6 เป็นร้อยละ 93.7) ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ผลการพัฒนาตัวแทนหน่วยงานภาครัฐโดยใช้วิธีการอบรมให้ความรู้ การพัฒนาทักษะการประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสาร และการให้ศึกษาดูงาน หน่วยงานในพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 การจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐเพิ่มขึ้น เช่น การจัดสถานที่ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก การมอบหมายเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลศูนย์ข้อมูลข่าวสาร การใช้ช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หลากหลาย เป็นต้น รวมทั้งมีทักษะในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการสืบต่อไป

จากผลคะแนนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างตัวแทนหน่วยงานภาครัฐมีความรู้ความเข้าใจในการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการอยู่ในเกณฑ์ที่ดี เพราะคะแนนเฉลี่ยที่ได้รับทั้งจากแบบทดสอบประเมินความรู้ความเข้าใจศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการก่อนการสัมมนา (Pre-test) และแบบทดสอบประเมินความรู้ความเข้าใจศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการหลังการสัมมนา (Post-test) มีทิศทางในทางบวก คือเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เพราะฉะนั้นหากมีการให้ความสำคัญ และส่งเสริมผ่านการกำหนดนโยบายเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการภายในที่ดีจากหน่วยงานต้นสังกัดแล้ว การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการประจำหน่วยงาน และการพัฒนาเพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถสร้างเครือข่ายผู้ตรวจประเมินประจำจังหวัดก็สามารถเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้หากพิจารณาจากตารางคะแนนข้างต้นจะพบกลไกการทำงานของเครือข่ายผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารประจำจังหวัดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จะสามารถสร้างความตื่นตัวในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการได้ดีมากขึ้นเพราะผู้ให้บริการมีความรู้ ความเข้าใจทั้งในมิติของกฎหมาย การบริการและการจัดข้อมูลสารสนเทศที่อยู่ในระดับดีนั่นเอง

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะของตัวแทนหน่วยงานภาครัฐในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานทั้ง 8 แห่ง โดยการใช้แบบตรวจสอบเชิงประเมิน (แบบ Check List) ตามที่คณะผู้วิจัยกำหนดขึ้น ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น การตรวจประเมินสถานที่จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ ระเบียบปฏิบัติของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ การมอบหมายเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรับผิดชอบ การจัดทำดัชนีในการสืบค้นข้อมูล การจัดข้อมูลข่าวสารหรือเอกสารตามมาตรา 9 (1)–(8) การจัดทำสถิติการเข้าใช้บริการศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ และการจัดช่องทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

การพัฒนาทักษะในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้ทดลองให้ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เข้ารับการอบรมสัมมนา นำแบบประเมินไปตรวจดูความพร้อมในมิติดังกล่าวของหน่วยงานทั้ง 8 แห่ง (แบบตรวจประเมินดูในภาคผนวก) การให้ทดลองสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้ง การดูแลศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ รวมทั้งการวิเคราะห์จากเอกสารที่ปรากฏในศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการในแต่ละแห่ง จากนั้นนำมาวิเคราะห์ผลการตรวจประเมินที่ได้ทั้งหมด โดยมีผลการศึกษการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการในพื้นที่ 4 ภูมิภาคจำนวน 8 แห่ง มีดังนี้

ตารางที่ 3.3

จากตารางแสดงรายการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ จากตัวแทนภาครัฐที่ได้ศึกษาตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการแยกตามภูมิภาคดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ตัวแทนกลุ่มตัวอย่างหน่วยงานภาครัฐสามารถมีทักษะในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการได้ โดยสามารถระบุการตรวจประเมินในประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1) สถานที่ของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ จากการตรวจสอบของตัวแทนภาครัฐผู้ตรวจประเมินและให้คะแนนในตารางข้างต้นพบว่า หน่วยงานส่วนใหญ่มีสถานที่ซึ่งจัดไว้สำหรับเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการประจำหน่วยงานแล้ว แต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์และจัดทำป้ายบอกสถานที่เพื่อให้สังเกตได้ง่ายสำหรับประชาชนที่เข้าไปใช้งานได้จริง

2) ระเบียบปฏิบัติของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ จากการตรวจสอบของตัวแทนภาครัฐผู้ตรวจประเมินและให้คะแนนในตารางข้างต้นพบว่า หน่วยงานส่วนใหญ่ถึง 6 หน่วยงานที่ผู้ร่วมตรวจประเมินทั้งหมดมีระเบียบปฏิบัติประจำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ ขณะที่ 2 หน่วยงาน ซึ่งผู้ร่วมตรวจประเมินเห็นต่างออกไปว่า ระเบียบปฏิบัติที่กำหนดขึ้นมาอาจไม่ใช่สำหรับการใช้ที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารประจำหน่วยงานเท่านั้น แต่อาจเป็นระเบียบที่ถูกกำหนดให้ใช้โดยรวมทั้งหน่วยงาน อย่างไรก็ตามหน่วยงานทั้ง 8 แห่ง ได้รับการตรวจประเมินว่าผ่านเกณฑ์ที่ร้อยละ 50 ในเบื้องต้นคณะผู้วิจัยได้พิจารณาข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบพบว่าความแตกต่างดังกล่าวเกิดขึ้นจากการให้ความเห็นที่แตกต่างกันออกไปของผู้ตรวจประเมินถึงระเบียบที่ควรตั้งขึ้นว่าต้องเป็นเฉพาะใช้กับศูนย์ข้อมูลข่าวสารหรือประกาศร่วมกับระเบียบฉบับอื่นได้ เพราะฉะนั้นในประเด็นนี้เราถือได้ว่าหน่วยงานทุกแห่งมีระเบียบปฏิบัติของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นของตนเอง

3) การมอบหมายให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ จากการตรวจสอบของตัวแทนภาครัฐผู้ตรวจประเมินและให้คะแนนในตารางข้างต้นพบว่า ผลคะแนนมีความแตกต่างกันโดยหน่วยงานที่ได้คะแนนสูงสุดนั้นผู้ตรวจประเมินทุกท่านเห็นว่าหน่วยงานต้นสังกัดได้มอบหมายให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบประจำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการแล้วทั้งสิ้น 4 หน่วยงาน ขณะที่หน่วยงานที่ได้คะแนนต่ำสุดนั้น ผู้ตรวจประเมินส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 80 มีความเห็นว่าหน่วยงานต้นสังกัดได้มอบหมายให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบประจำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการแล้วเช่นกัน จากผลคะแนนข้างต้นจะเห็นได้ว่าหน่วยงานทั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้มีคะแนนเรื่องการมอบหมายให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบศูนย์ข้อมูลข่าวสารอยู่ในเกณฑ์ทั้งสิ้น ทั้งนี้คะแนนที่ออกมาค่อนข้างสูงนั้นผู้วิจัยเห็นว่าส่วนหนึ่งเกิดจากการที่หน่วยงานที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรณีศึกษาหรือเป็นตัวอย่างของการถูกทดสอบให้เกิดการตรวจสอบสำหรับผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการระดับพื้นฐานนั้นเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมอยู่แล้วระดับหนึ่ง จึงส่งผลให้คะแนนเป็นที่น่าพอใจระดับหนึ่ง

4) การจัดทำดัชนีในการตรวจค้นข้อมูล จากการตรวจสอบของตัวแทนภาครัฐผู้ตรวจประเมินและให้คะแนนในตารางข้างต้นพบว่า คะแนนค่อนข้างมีความแตกต่างกันกล่าวคือหน่วยงานที่ได้รับคะแนนสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 100 ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานที่เหมาะสมสำหรับการเป็นต้นแบบอย่างมาก ขณะที่หน่วยงานที่ได้รับคะแนนต่ำสุดอยู่ที่ร้อยละ 47.4 อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าไม่สามารถเปรียบเทียบผลคะแนนได้อย่างตรงไปตรงมาเพราะหน้าที่รับผิดชอบ พันธกิจที่มีต่อการบริการประชาชน

อีกทั้งประเภทของข้อมูลข่าวสารที่มีความแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม จากคะแนนข้างต้น จะเห็นได้ว่า การทำดัชนีในการตรวจค้นข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐนั้นมีการจัดทำอยู่แล้วในเบื้องต้น ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานที่จะต้องปรับปรุงบ้างแต่จากการตรวจสอบข้อมูลจากหน่วยงานควบคู่ไปกับการตรวจประเมินของผู้เข้าร่วมสัมมนานั้น พบว่าการจัดทำดัชนีในการตรวจค้นข้อมูลไม่ได้อยู่ในลักษณะที่ไม่จัดทำได้เลยแต่รูปแบบอาจดูยาก และทำเป็นบางแฟ้มเอกสารทำให้ได้รับคะแนนไม่สูงนัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ในอนาคตหากมีการพัฒนาหน่วยงานของรัฐที่เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารต้นแบบ หรือมีสถาบันพัฒนาข้อมูลข่าวสารของราชการขึ้นมาจะช่วยให้การจัดทำศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ในรายละเอียดเช่นนี้จะได้รับการยกระดับมาตรฐานให้ใกล้เคียงกันมากขึ้น

5) การจัดข้อมูลเอกสารตามมาตรา 9 จากการตรวจสอบของผู้ตรวจประเมินและให้คะแนนในตารางข้างต้นพบว่า คะแนนมีช่องว่างที่แตกต่างกันพอสมควรโดยหน่วยงานที่ได้รับคะแนนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 97.3 และหน่วยงานที่มีคะแนนต่ำสุดอยู่ที่ร้อยละ 57.1 ความแตกต่างของคะแนนที่ไม่ได้มีการเกาะกลุ่มแต่อย่างใด แสดงให้เห็นว่าการที่มาตรา 9 ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการปี พ.ศ. 2540 มี (1)-(8) ซึ่งมีข้อมูลที่ชี้เฉพาะ สำหรับบางหน่วยงาน และข้อมูลที่ต่อตีความตามกฎหมายหรือขยายความจากผู้ที่มีประสบการณ์หรือนิติกร ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานต้องอาศัยการเรียนรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์ให้รอบด้านมากขึ้น ดังนั้นบางครั้งเอกสารบางประเภทจึงยังไม่ได้รับการบรรจุหรือนำเอกสารมาเก็บไว้ในศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการได้ครบถ้วน ส่งผลให้มีหน่วยงานที่ได้คะแนนเกินร้อยละ 80 จึงมีเพียง 2 หน่วยงานเท่านั้น อีกทั้งประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกันออกไปในหน่วยงานภาครัฐทำให้ประเภทของเอกสารมีจำนวนมากขึ้นจากประสบการณ์ความรู้ของผู้ตรวจประเมินเองก็มีส่วน ส่งผลให้การให้คะแนนมีความยากขึ้นตามไปด้วย

6) การจัดทำสถิติการใช้บริการศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ จากการตรวจสอบของผู้ตรวจประเมินและให้คะแนนในตารางข้างต้นพบว่า หน่วยงานที่ได้รับคะแนนสูงสุดนั้นผู้ร่วมตรวจประเมินทุกท่านเห็นว่า มีการจัดทำสถิติการใช้บริการศูนย์ข้อมูลข่าวสารทุกท่านหรือคิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนหน่วยงานที่ได้คะแนนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 57.1 จากคะแนนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าทุกหน่วยงานมีการจัดทำสถิติการใช้บริการศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการประจำหน่วยงานแต่การจัดการกับฐานข้อมูลมีความแตกต่างกันออกไป กล่าวคือบางหน่วยงานจัดทำอย่างเป็นระบบทั้งรายชื่อและจำนวนผู้เข้ารับบริการ รายชื่อและจำนวนเรื่องที่ต้องการได้รับบริการ เป็นต้น ขณะที่บางหน่วยงานจัดทำแต่จำนวนผู้เข้ารับบริการ ความแตกต่างจากเหตุผลที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้นนั้นเองที่ส่งผลให้ช่วงคะแนนมีความแตกต่างกัน

7) การจัดช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร จากการตรวจสอบของผู้ตรวจประเมินและให้คะแนนในตารางข้างต้นพบว่า ทุกหน่วยงานได้รับคะแนนอยู่ในเกณฑ์ผ่านกล่าวคือมีการเปิดเผยข้อมูลในช่องทางใดช่องทางหนึ่ง เช่น จดหมายข่าว วิทยุชุมชน วิทยุประจำหน่วยงาน การเปิดเผยโดยติดประกาศในหน่วยงานหรือศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการประจำหน่วยงาน เป็นต้น ทั้งนี้หน่วยงานที่ได้รับคะแนนสูงสุดมีอยู่ 2 แห่งโดยคะแนนที่ได้รับ คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนหน่วยงานที่ได้รับ

คะแนนต่ำสุด คิดเป็นร้อยละ 57.1 อย่างไรก็ตามการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นการขยายช่องทางให้ได้อย่างหน่วยงานที่ได้รับคะแนนเต็ม ถือเป็นประโยชน์ต่อทั้งหน่วยงานและภาคประชาชน โดยจากข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยพบว่าแนวโน้มช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจะขยายออกไปสู่อินเทอร์เน็ต และการบริการที่เข้าถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็ว เช่น จดหมายข่าวในลักษณะส่งถึงประชาชนซึ่งมีความหลากหลายของข้อมูลไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะเรื่องข้อมูลของราชการ แต่ยังมีเรื่องสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นอีกด้วย เป็นต้น และถ้าหากสามารถส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐสามารถขยายช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของราชการออกไปได้มากขึ้น จะส่งผลให้เกิดการเข้ามาร่วมตรวจสอบและพัฒนาเข้าสู่การเป็นหน่วยงานที่มีความโปร่งใสได้มากขึ้นอีกด้วย

